

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך כ, תשכ"ט

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

הַלְשׁוֹן הָעֵבְרִית

הַלְשׁוֹן הָעֵבְרִית היא לְשׁוֹן עוֹלָם, אֶת-עַל-פִּי שְׂאִין
הָעוֹלָם נִזְקַק לָהּ, וְלְשׁוֹן חַיָּה, אֶת-עַל-פִּי שְׂצֻלְצָלוּ לָהּ
הַפְּעֻמוֹנִים בְּכָל בְּתִי-הִירָאָה. לְשׁוֹן עֲתִיקַת-יָמִים היא. הַדְּבָר
הוא כֵּן. כְּבִדָּה, עֵזָה וְנוֹעָזָה, מְסַלֵּעַת כְּשֶׁדָּה טְרָשִׁים בְּעֶרְפָּה
שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם.

הַעֲנָקִים שֶׁהָיוּ לְפָנִים וְדָאֵי דְבָרוּ בָּהּ. וְכֵן פְּסָלֵי
הָאֱלִים, פְּסָלֵי אַבְנִים גְּלָמִיִּים אֵלוּ, מִשְׁעֵלָה רְצוֹן לְפָנֵיהֶם
לְהַשְׁמִיעַ אֶת קוֹלָם.

בְּדוֹרוֹת הָאֲחֵרוֹנִים דְּבָר בָּהּ הַקּוֹמֵנְדוֹר מְקַלְטָרְבָּה.
כִּף מְסָרֵת יֵשׁ בִּיְדֵי הַיְהוּדִים הַסְּפָרְדִּים, שְׁלֵא הֵשִׁיב פְּסָלוֹ
שֶׁל הַקּוֹמֵנְדוֹר לְדוֹן חוּאָן אֵיָה אִירָה, אָלָא בַלְשׁוֹן הָעֵבְרִית
הֵשִׁיב לוֹ: "אָבוּא". אֶת הַלְשׁוֹן הָעֵבְרִית לְמַד הַקּוֹמֵנְדוֹר מִן
הַנְּשִׂיא יְהוּדָה אֲבֵן-עֶזְרָא אֲשֶׁר עַל הַמְּבַצֵּר בְּקַלְטָרְבָּה. וְעַד
עַכְשָׁו, אוֹמְרִים, מִתְּכַנְסִים הַפְּסָלִים בְּחֻצוֹת לֵילָה בְּכָל
מְקוֹמוֹת מוֹשְׁבוֹתֵיהֶם, בְּבֵתֵי הִירָאָה וּבְבֵתֵי הַנְּכוֹת: פְּסָלֵי
מְלְכֵי-צָדֵק וְאַבְרָהָם אָבִינוּ, פְּסָלֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְדוֹיד הַמֶּלֶךְ,
יֹחָנָן הַמְּטָבִיל וְיֵשׁוּ אִישׁ נִצְרַת, שְׁמַעוֹן הַדִּיָּן וְשֹׁאֵל הַתְּרַסִּי,
הַמְּלֶאךָ מִיכָאֵל וְשֹׁאֵר מְלֶאכִים. נִצְבִים כָּלֵם יַחַד, בְּעֵלֵי-
קוֹמָה וּבְעֵלֵי-צוּרָה, מְסִיחִים אֵלוּ עִם אֵלוּ בַלְשׁוֹן-עֵבֵר
בְּלַחֵשׁ, וְאַבְנִים צְרוּדוֹת נוֹשְׁרוֹת מְפִיהֶם, אַבְנִים שְׁלֵמוֹת, אַבְנֵי
מַחְצָב וְאַבְנֵי-קָלַע.

לא מקרה בעלמא הוא, כי דבור ראשון ששומע בעולם היה דבר אלהים אל האדם בלשון העברית: "איפה זו". וכן אל בנו אחריו: "קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה". זה, לכשתרצו, כל האדם, ואלו תולדות כל ימי העולם. כל-שכן לא מקרה בעלמא הוא, שנתנה תורה בלשון העברית, ובה סערו נביאים ורעשו כהרי-געש - להבית אש, נפץ חרם לבה רותחת בועף.

הלשון העברית נפרצה בתוך העולם בעקיפין, על-ידי תורת ישראל. תורת ישראל כבשה את העולם, נקבעה ביסוד כל עם ועם, בלשונו ותרבותו, בדת, בציור ופסול, במוסיקה ובגן, נתערבה בתולדות הימים, ועצבה את דמות האדם האירופי. כל אירופה עומדת על השרשים היוצאים ממנה. ממנה ראש ועקר לדפוסי תפלה בכל העמים, לצווי-מוסר - לא לאידיאה של מוסר, אלא לצווי-מוסר, לשמר ולעשות כל בני-אדם. כבר בתחלה, במעט עשרת הדברות בלבד, ועקה הלשון העברית שבע פעמים לא, ומכאן ואילך לא עמדה מלועק! על-ידה ירדה קדשה לעולם. באוצר הלשון העברית, בספר-הספרים, מתגלגלת קדשה בכל צורותיה, בשם-עצם, בשם-תאר ופעל, עשרות עשרות פעמים הרבה. הצו הגדול שבכלם: "והייתם קדושים, כי קדוש אני ה'". גדולה היא תביעה זו, ופנטסטית היא סמיכת-דברים זו, סמיכת אדם לאלהים! חבל שלא פשטה הלשון העברית, כמות שפשטה לשון רומי בעולם וכבשה אותו. אלמלא כן, הייתה אירופה מקבלת מכלי ראשון, והייתה רוח אחרת עמה, ופנים אחרות לעולם.

יפה היא הלשון העברית לטרגדיה, וסימן לה ספר איוב. ספר איוב זו טרגדיה יחידה, שנכתבה בלשון העברית. עם ישראל נסתפק בטרגדיות שארעו לו בחייו. הטרגדיות באו עליו תכופות זו לזו. בעל פרחו עשה פנים שזחקות והתל בעצמו ונהנה. מעין אינטרמצו בין מערכה לחברתה. פעמים יש ודבר בדיחה שאומר דק הוא ביותר, דק מן הדק, והוא נראה כמרה-שחרה מסתרת, והצחוק מר פלענה. תמה אני, אם לא יתעוּתו פניכם משמע, ולא יעלו דמעות בעיניכם.

איוב לא גתישן, ועד עכשו הוא גורים הנאה לא לויצה-פרוידנטים של חברת מפיקי כתבי-הקדש בלבד, אלא לעולם ומלואו. השטן עצמו יש לו מה לעשות בעולמו של הקדוש-ברוך-הוא. אדרבא, בא בכחו ועומד בכל תקפו וגאוגו. עכשו הוא השליט, ואלהים באופוזיציה. הוא יושב על הכסא, ואלהים שט בארץ ומתהלך בה.

רב שמואל בר נחמני אמר: "איוב לא היה ולא נברא, אלא משל היה". בין היה בין לא היה, הכל מודים, שהנמשל היה. בכלל הנמשל הלשון העברית. מה שארע לעם ישראל ארע ללשון העברית. גורל אחד להם. בימיהם של הנביאים והמלכים, כשישבו ישראל בארצם, היתה הלשון העברית אחת ויחידה, שלמה מכל מום, מלאה זיקן וזועות, רעמים ורוחות ולהבות אש. בימי הבית השני, כשנכנסו זרים לארץ ושלטו בה, והתחילו לשונות רבות ושונות יוצאות עמה - לשון סורסית, לשון יוגית, לשון רומי - כבשה עצמה וגשתנתה להיות זהירה ומתונה, קפדנית ודיקנית, צוננת

וּמִשְׁבֹּת, וּדְבָרֶיהָ מְעֻשִׂים: מִתֵּר-מִתֵּר, אָסוּר-אָסוּר, טָהוּר-טָהוּר, טָמֵא-טָמֵא. וּמִשְׁגָּלוֹ יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ, גְּלַתָּה הַלְשׁוֹן הָעִבְרִית עִמָּם. כָּאֵן, בְּנֹכַר, נִטְפְּלָה לָהֶם לְשׁוֹן הַגּוֹיִים וְנִתְגַּיְרָה, וְהִתְחִילָה יוֹצֵאת עִמָּם לְצִרְכֵי הַיּוֹם, לְמִקַּח וּמִמְכָּר וּלְכָל דְּבַר שֶׁל דֶּרֶךְ אֶרֶץ וְחֵלֶץ. הַלְשׁוֹן הָעִבְרִית נִכְנָסָה לִפְנֵי וּלְפָנִים וּנְעֻשְׂתָה לְשׁוֹן קֹדֶשׁ, כְּשֵׁם שֶׁנְעֻשָׂה יִשְׂרָאֵל עִם קֹדֶשׁ, וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֶרֶץ-הַקֹּדֶשׁ. בָּהּ דִּבְרוּ עִם אֱלֹהִים בְּלִבָּהּ, עִם הַחֲמָה בְּזִרְחָתָהּ וְהִלְבְּנָה בְּחִדּוּשָׁהּ, עִם בְּרָקִים וּרְעָמִים וְרוּחוֹת וְשָׂאֵר מְעֻשֵׁי-בְרָאשִׁית. כְּשׁוֹמֵר גָּאֲמָן שָׁמְרָה עַל הָעַם בְּכָל דְּרָכָיו, וּבְמַחְשָׁפִים הַדְּלִיקָה לוֹ אֹר לְגֵאֲלָהּ. דּוֹרוֹת עַל דּוֹרוֹת אֲצָרָה לְתוֹכָהּ קִנְיֵי מוֹסֵר, חֲכָמָה וְדַעַת, פִּילוֹסוֹפִיָּה, רְפוּאָה, הַנְּדָסָה, אֲסֵטְרוֹנוֹמִיָּה וְשָׂאֵר גּוֹפֵי-תְרַבּוֹת. וְיֹתֵר מֵהֶם - שִׁירָה. שִׁירָה בְּיַחֲוֹד. מְדוֹר לְדוֹר גִּתְרַחֲבָהּ וְהִלְכָה וְהַעֲמִיקָה וְהִלְכָה. גִּתְעֻשְׂרָה בְּסַעֲוֹנוֹת, בְּגִנּוּיִם וּגְוִי-גִנּוּיִם שׁוֹנִים אֵלּוּ מֵאֵלּוּ.

מִפְּעַם לְפְעַם גִּנְעַר הָהָר, נֹכַר לְטַבְּעוֹ וּלְבְרִיתוֹ, לְמָה שֶׁעָשָׂה בְּיַלְדוֹתוֹ, וְנִדְעָזַע וְרַעַשׂ וְהִשְׁלִיךְ לְמַעְלָה לְהִבִּי אֵשׁ וְאֲבִי אֵשׁ. זֶה אֹר שֶׁנִּגְנָו תַּחַת כֶּסֶף הַכְּבוֹד - גִּלְהָה. גִּהָה זֶרְחוֹ שֶׁל הַקֶּץ.

בְּדוֹר הָאֲחֵרוֹן חָזַר הָעַם לְאֶרְצוֹ, וּכְבַר קָדָם לְכֵן חָזַר לְלִשׁוֹנוֹ הָעִבְרִית וְהַעֲמִיד סְפָרוֹת עִבְרִית מוֹדְרֵנִית מְצִינָת בְּמִשׁוֹרְרִים וְסוֹפְרִים. הִיא שְׁגֵרְמָה לְשִׁיבַת צִיּוֹן. הִיא וְהַלְשׁוֹן הָעִבְרִית עִמָּה. אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל לֹא נִבְנְתָה אֶלָּא עַל-יְדֵי שֶׁהַלְשׁוֹן הָעִבְרִית חִיָּה וְסְפָרוֹת עִבְרִית קִיַּמְתָּ, וְאֶלְמָלָא כֵן לֹא הִיְתָה מְדִינַת יִשְׂרָאֵל קִיַּמְתָּ כָּלֵל וְכָל-עֶקֶר.

(נאוּם בַּאגוּדַת הַסּוֹפְרִים הַצְרֵפְתִים בִּפְאָרִיס, 19 בְּמָרְס 1965)